

İctimai Sektor üçün 8 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı

“Birgə müəssisələrdə iştirak payları üzrə”

İctimai Sektor üçün 8 Nöli Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartı

“Birgə müəssisələrdə iştirak payları üzrə”

Mündəricat

Standartın məqsədi və tətbiq sahəsi	1-5
Əsas anlayışlar	6-16
İcrası məcburi olan razılaşma	7-10
Birgə nəzarətin formaları	11-12
Birgə nəzarət	13
Fərdi maliyyə hesabatları	14-16
Birgə nəzarət edilən əməliyyatlar	17-21
Birgə nəzarət edilən aktivlər	22-28
Birgə nəzarət edilən müəssisələr	29-53
Sahibkarın maliyyə hesabatları	35-51
Mütənasib konsolidasiya	35-42
İştirak payı metodu	43-46
Mütənasib konsolidasiya və iştirak payı metoduna dair istisnalar	47-51
Sahibkarın fərdi maliyyə hesabatları	52-53
Sahibkarla birgə müəssisə arasındakı əməliyyatlar	54-56
Birgə müəssisədə iştirak payının investorumun maliyyə hesabatlarında əks etdirilməsi	57-58
Birgə müəssisələrin rəhbərləri	59-60
Məlumatın açıqlanması	61-64
Keçid müddələri	65-68
Qüvvəyə minmə tarixi	69-70
31 Nö-li Beynəlxalq mühasibat uçotu standartı ilə müqayisə	

Standartın tətbiqi sahəsi

1. Mühasibat uçotunun hesablama metodu əsasında maliyyə hesabatları hazırlayan və təqdim edən təşkilat bu standartı birgə müəssisə tərəfindən həyata keçirilən əməliyyatların növündən və ya formasından asılı olmayaraq, sahibkar və investorların birgə müəssisələrdə iştirak paylarının və onların maliyyə hesabatlarında birgə müəssisələrin aktiv, öhdəlik, mənfəət və xərclərinin uçotu üçün tətbiq etməlidir. Lakin, bu Standart sahibkarların aşağıdakı birgə nəzarət edilən təşkilatlarında olan iştirak payına tətbiq edilmir:

- (a) riskli kapital növlü təşkilatlar, və ya
- (b) birgə fondlar, investisiya paylı fondlar və anoloji strukturlar, o cümlədən investisiya əlaqəli sığorta fondları

Onlar "Maliyyə Alətləri: Tanınma və Ölçülmə" adlı 9 №-li MHBS-a uyğun olaraq ədalətli dəyər əsasında qiymətləndirilir və ədalətli dəyərde baş verən dəyişikliklər, həmin dəyişikliklərin baş verdiyi hesabat dövrü üzrə Mənfəət və zərər haqqında hesabatda tanınır.

Belə iştirak paylarına malik olan sahibkar 62 və 63-cü maddələrdə tələb olunan açıqlamaları təmin etməlidir.

2. 1-ci maddədə müəyyənləşdirilmiş ədalətli dəyər üzrə qiymətləndirilən və ədalətli dəyərde baş verən dəyişiklikləri, həmin dəyişikliklərin baş verdiyi hesabat dövrü üzrə Mənfəət və zərər haqqında hesabatda tanınan iştirak paylarının tanınması və ölçülməsi üzrə qaydalara İctimai Sektor üçün 29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında rast gəlinə bilər.

3. Birgə nəzarət edilən müəssisədə iştirak payı olan sahibkar aşağıdakı şərtləri yerinə yetirdikdə hazırkı Standartın 35-ci (mütənasib konsolidasiya) və 42-ci (iştirak payı metodu) maddələrindəki tələblərin icrasından azad olunur:

(a) İştirak payının yalnız əldə edilən müddətdən sonrakı on iki ay ərzində satılması məqsədilə alındığına və ya saxlanıldığına, eləcə də, rəhbərliyin fəal surətdə alıcı axtardığına dair sübut olduqda;

(b) "Birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) və fərdi maliyyə hesabatları" adlı İctimai Sektor üçün 6 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının 12-ci maddəsində birgə nəzarət edilən təsərrüfat subyektində payı olan əsas təsərrüfat subyektinə birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını təqdim etməməyə icazə verən istisna tətbiq edildikdə; və ya

(c) Aşağıda qeyd olunanların hamısı tətbiq edildikdə:

(i) sahibkar:

- Tam mülkiyyətdə olan törəmə müəssisədir və mütənasib birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) və ya iştirak payı metodu əsasında hazırlanan

maliyyə hesabatları istifadəçiləri böyük ehtimal ilə mövcud deyildir və ya onların informasiyaya olan ehtiyacları əsas təsərrüfat subyektinin birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları vasitəsilə ödənilir; və ya

- Digər təsərrüfat subyekti tərəfindən qismən-nəzarət edilən təsərrüfat subyektidir və onun səs hüququna malik olmayan şəxslər də daxil olmaqla mülkiyyətçiləri sahibkarın mütənasib konsolidasiya və ya iştirak payı metodunu tətbiq etməməsi barədə məlumatlandırılmış və buna etiraz etmirlər;

(ii) sahibkarın borc və ya kapital alətləri açıq bazarda (yerli və regional bazarlar daxil olmaqla, daxili və ya xarici fond birjasında yaxud birjadankənar bazarda) alınıb satılmır;

(iii) sahibkar açıq bazara hər hansı bir aləti emissiya etmək məqsədi ilə öz maliyyə hesabatlarını qiymətli kağızlar üzrə komissiya və ya digər nizamlayıcı orqanda qeydiyyatdan keçirməmişdir və hal-hazırda da keçirmir; və

(iv) sahibkarın əsas və ya hər hansı aralıq ana müəssisəsi İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına uyğun olaraq və ictimaiyyət üçün açıq olan birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarını hazırlayır.

4. Bu Standart Dövlət Kommersiya Təşkilatlarından başqa bütün dövlət sektoru təşkilatlarına tətbiq edilir.

1. İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları Şurası tərəfindən hazırlanan "İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına Giriş"də bildirilir ki, Dövlət Kommersiya Təşkilatları (DKT) MUBSS tərəfindən verilmiş BMHS-ni tətbiq edir. DKT-in mahiyyəti "Maliyyə Hesabatlarının Təqdim Edilməsi" adlı 1 Növlü BMUS-da açıqlanır.

Əsas anlayışlar

5. Hazırkı Standartda istifadə olunan terminlər aşağıdakı mənaları ifadə edir:

İştirak payı metodu (bu standartın məqsədi üçün) elə mühasibat uçot metodudur ki, onu tətbiq etdikdə, birgə nəzarət edilən müəssisədə iştirak payı əvvəlcə öz ilkin dəyəri ilə qeydə alınır və daha sonra sahibkarın birgə nəzarət edilən müəssisənin xalis aktivlərindəki payında alışdan sonrakı dəyişikliklərə nisbətən düzəlişlər edilir. Sahibkarın birgə nəzarət edilən müəssisənin mənfəət və ya zərərindəki payı sahibkarın mənfəət və ya zərərinə daxildir.

Birgə nəzarət fəaliyyət üzərində nəzarətin icrası məcburi olan şərtlər əsasında razılaşdırılmış şəkildə bölüşdürülməsidir.

Birgə müəssisə birgə nəzarət edilən fəaliyyətin həyata keçirilməsi istiqamətində iki və daha artıq tərəfin icrası məcburi olan razılaşmadır.

Mütənasib konsolidasiya ehtəs uçot metodudur ki, onun vasitəsi ilə sahibkarın birgə nəzarət edilən müəssisənin aktiv, öhdəlik, gəlir və xərclərinin hər birindəki payı sahibkarın maliyyə hesabatlarında bənzər maddələrlə sətirbəsətir birləşdirilir, ya da onun maliyyə hesabatlarında ayrıca sətir maddələri olaraq qeyd edilir.

Əhəmiyyətli təsir (bu standartın məqsədi üçün) iqtisadi fəaliyyətin maliyyə və əməliyyat siyasəti qərarlarında iştirak etmək səlahiyyətidir, lakin bu siyasət üzərində nəzarət və ya birgə nəzarət demək deyildir.

Sahibkar birgə müəssisənin iştirakçı tərəflərindən biridir və həmin birgə müəssisə üzərində birgə nəzarətə malikdir.

6. Digər İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında müəyyən edilən şərtlər bu standartda digər standartlarda olduğu kimi eyni mənada işlədilir və ayrıca nəşr edilən Müəyyən Edilən Terminlər Lüğətinə daxil edilir.

İcrası məcburi olan razılaşma

7. İcrası məcburi olan razılaşmanın mövcud olması birgə nəzarəti təmin edən iştirak paylarını investorun əhəmiyyətli təsire malik olduğu asılı təsərrüfat cəmiyyətlərinə qoyulan sərmayələrdən fərqləndirir (bax: "Asılı müəssisələrə investisiyalar" adlı 7 №-li İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları). Bu standartın məqsədləri üçün razılaşmaya sahibkarlar arasında icrası məcburi olan bütün razılaşmalar daxildir. Mahiyyət etibarilə, razılaşma, müqavilənin tərəflərə verdiyinə bənzər hüquq və öhdəlikləri onlara verir. Məsələn, iki hökumət orqanı birgə müəssisə yaratmaq barədə rəsmi birgə razılaşma imzalaya bilər, lakin, bu zaman, müvafiq razılaşma rəsmi müqavilə statusuna malik olmayacaqdır, çünki, qanunvericiliyə uyğun olaraq fərdi orqanlar müqavilə bağlamaq hüququna malik müstəqil hüquqi şəxs deyildir. Birgə nəzarəti təmin edən icrası məcburi olan razılaşmalar olmadan həyata keçirilən heç bir fəaliyyət bu Standartın məqsədləri baxımından birgə fəaliyyət hesab edilmir.

8. İcrası məcburi olan razılaşmalar, sahibkarlar arasında müqavilələr və ya sahibkarlar arasında müzakirələrin protokolu kimi bir neçə üsulla təsdiq edilə bilər. Bəzi hallarda icrası məcburi olan razılaşmalar səlahiyyət verən qanunvericilik aktları, birgə müəssisənin nizamnamələri və ya digər təsis sənədləri formasında tərtib edilir. Formasından asılı olmayaraq, razılaşma əsasən yazılı şəkildə tərtib olunur və adətən aşağıdakı məsələləri əhatə edir:

- Birgə müəssisələrin fəaliyyəti, müddəti və hesabatvermə öhdəlikləri;
- Direktorlar şurasının və ya birgə müəssisənin digər ekvivalent idarəedici orqanının təyin edilməsi və ya sahibkarların səsvermə hüquqları;

- Sahibkarların kapital qoyuluşlarında payları;
- Birgə müəssisənin məhsulunun, mənfəətinin, xərclərinin, mənfəət və ya zərərinin və ya pul vəsaitlərinin hərəkətinin sahibkarlar arasında bölünməsi

9. İcrası məcburi olan razılaşma birgə müəssisə üzərində birgə nəzarətin yaradılmasını təmin edir. Belə bir tələb hər hansı sahibkarın müəssisə fəaliyyəti üzərində birtərəfli nəzarətə malik olmasının qarşısını alır. Razılaşmalar (a) bütün sahibkarların razılığının və ya müəyyən edilmiş səs çoxluğunun tələb edildiyi və (b) birgə müəssisənin məqsədləri baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edən qərar qəbulu sahələrini təyin edir.

10. İcrası məcburi olan razılaşma sahibkarlardan birini birgə müəssisənin rəhbəri və ya onun birgə fəaliyyətinin meneceri kimi müəyyən edə bilər. Rəhbər birgə müəssisə üzərində nəzarətə malik deyil, amma razılaşmaya uyğun olaraq sahibkarlar tərəfindən razılaşdırılmış və ona həvalə edilmiş maliyyə və əməliyyat siyasəti çərçivəsində fəaliyyət göstərir. Əgər rəhbərin fəaliyyət üzrə maliyyə və əməliyyat siyasətini idarə etmək səlahiyyəti varsa, o, fəaliyyətə nəzarət edir və fəaliyyət birgə müəssisə deyil, rəhbərin törəmə müəssisəsi sayılır.

Birgə nəzarətin formaları

11. İctimai sektora məxsus təsərrüfat subyektlərinin əksər hissəsi müxtəlif fəaliyyət növü ilə məşğul olmaq üçün birgə müəssisələr yaradır. Sözügedən fəaliyyət növlərinin xarakteri kommersiya fəaliyyətindən tutmuş pulsuz icma xidmətlərinin təminatına qədər müxtəlif sahələri əhatə edir. Birgə müəssisənin şərtləri müqavilədə və ya icrası məcburi olan digər sənədlərdə əks olunur və adətən, hər bir birgə sahibkar tərəfindən ayrılacaq ilkin vəsaitləri, eləcə də, birgə sahibkarların mənfəətdə və ya digər qazanc növlərində (əgər mövcud olarsa) habelə xərclərdə olan payını müəyyən edir.

12. Birgə fəaliyyətlər müxtəlif forma və strukturlarda olur. Hazırkı Standart, birgə fəaliyyətlər kimi ümumi təsvir olunan və onun tərifinə uyğun gələn üç geniş növü müəyyən edir: birgə nəzarət edilən əməliyyatlar, birgə nəzarət edilən aktivlər və birgə nəzarət edilən müəssisələr. Aşağıdakı səciyyəvi xüsusiyyətlər bütün birgə fəaliyyətlərə aid edilir:

- (a) iki və ya daha artıq sahibkar müqavilə şərtləri üzrə qarşılıqlı öhdəlik daşıyırlar; və
- (b) İcrası məcburi olan razılaşmalar birgə nəzarəti təmin edir.

Birgə nəzarət

13. Birgə müəssisə (a) hüquqi baxımdan yenidən təşkil olunduqda və ya müflis vəziyyətdə olduqda, (b) hökumətin qərarı əsasında inzibati struktur dəyişikliklərinə məruz qaldıqda, yaxud (c) sahibkara vəsaiti köçürmə qabiliyyəti üzrə ciddi

uzunmüddətli məhdudiyətlər altında fəaliyyət göstərdikdə, birgə nəzarət aradan qaldırıla bilər. Əgər birgə nəzarət davam edirsə, bu hadisələr özlüyündə birgə müəssisənin uçotunun hazırkı Standarta uyğun olaraq aparılmamasına kifayət qədər əsas vermir.

Fərdi maliyyə hesabatları

14. Nə (a) mütənasib konsolidasiyanın tətbiq edilməsi nəticəsində tərtib edilən maliyyə hesabatları, nə də (b) törəmə, asılı, yaxud birgə nəzarət edilən müəssisədə sahibkar kimi iştirak payı olmayan təşkilatın maliyyə hesabatları fərdi maliyyə hesabatları hesab olunmur.

15. Fərdi maliyyə hesabatları (a) birləşdirilmiş maliyyə hesabatlarına əlavə olaraq təqdim olunmuş hesabatlar, (b) kapital metodun istifadəsi üçün qeydə alınan investisiyaların olduğu maliyyə hesabatları və (c) sahibkarların iştirak paylarının mütənasib olaraq bir müəssisəyə birləşdirdiyi maliyyə hesabatlarıdır. Fərdi maliyyə hesabatlarının bu hesablara əlavə edilməsi vacib deyil.

16. İctimai Sektor üçün 6 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının 16-cı maddəsinə uyğun olaraq konsolidasiyadan, İctimai Sektor üçün 7 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının 19(c) maddəsinə uyğun olaraq iştirak payı metodunun tətbiqindən və ya hazırkı standartın 3-cü maddəsinə uyğun olaraq mütənasib konsolidasiya və ya iştirak payı metodunun tətbiqindən azad edilmiş müəssisələr öz fərdi maliyyə hesabatlarını yeganə maliyyə hesabatları kimi təqdim edə bilərlər.

Birgə nəzarət edilən əməliyyatlar

17. Bəzi birgə müəssisələrin əməliyyatlarında sahibkarların özlərindən hüquqi olaraq ayrı olan korporasiya, tərəfdaşlıq və ya başqa müəssisə, yaxud maliyyə strukturunun yaranmasından deyil, sahibkarların şəxsi aktivlərindən və digər ehtiyatlarından istifadə edilir. Hər bir sahibkar öz şəxsi əsas vəsaitlərindən (torpaq, tikili və avadanlıqlarından) istifadə edir və öz şəxsi mal-material ehtiyatlarını yaradır. O, həmçinin xərc və öhdəliklərinə görə məsuliyyəti özü daşıyır və öz öhdəliyi olan maliyyə resurslarını özü əldə edir. Birgə fəaliyyət sahibkarın analogi fəaliyyətləri ilə yanaşı sahibkarın işçiləri tərəfindən həyata keçirilə bilər. Birgə fəaliyyət razılaşması adətən birgə məhsulun satışından əldə olunan gəlir və birgə çəkilən xərclərin sahibkarlar arasında bölüşdürülməsi üçün bir vasitədir.

18. Birgə nəzarət edilən əməliyyata nümunə olaraq, bir və ya bir neçə sahibkarın öz əməliyyatlarını, resurslarını və təcrübələrini birləşdirərək konkret bir məhsulu, məsələn təyyarəni birgə şəkildə istehsal etməsini, bazara çıxarmasını və satmasını göstərmək olar. Hər bir sahibkar istehsal prosesinin öz üzərinə düşən bölməsini həyata keçirir. Hər bir sahibkar öz xərclərini özü çəkir və təyyarənin satışından gələn

mənfəətdən razılışmaya uyğun olaraq müəyyən olunmuş payını götürür. Başqa bir misal olaraq isə, yaşlılara qayğı kimi xidmət növü təmin etmək məqsədilə iki **təsərrüfat** subyektinin öz fəaliyyətini, resurslarını və təcrübələrini birləşdirməsini göstərmək olar. Bu zaman, razılışmaya əsasən yerli hökumət məişət xidmətləri, yerli xəstəxana isə səhiyyə xidmətləri təmin edir. Hər bir sahibkar öz xərclərini özü çəkir və icrası məcburi olan razılışmaya uyğun olaraq müəyyən olunmuş mənfəət (istifadəçilərin ödədikləri vəsait, hökumət qrantları) payını götürür.

19. Sahibkar birgə nəzarət edilən **əməliyyatlarda** olan öz **iştirak payı ilə əlaqədar maliyyə hesabatlarında aşağıdakıları tanımalıdır:**

(a) sahibkarın nəzarət etdiyi aktivləri və **daşdığı** öhdəlikləri; və

(b) sahibkarın birgə müəssisənin mal və ya xidmətlərinin **satışı ilə bağlı çəkdiyi xərcləri və əldə etdiyi gəlir payı.**

20. Aktiv, öhdəlik, gəlir (əgər varsa) və xərclər sahibkarın maliyyə hesabatlarında tanındığına görə, sahibkar konsolidə edilmiş maliyyə hesabatını təqdim etdiyi təqdirdə bu maddələrlə bağlı heç bir düzəlişlər və ya digər konsolidasiya prosedurları tələb olunmur.

21. Fərdi mühasibat hesabatları birgə müəssisə üçün tələb oluna bilməz və maliyyə hesabatları birgə müəssisə üçün hazırlana bilməz. Amma, sahibkarlar birgə müəssisənin fəaliyyətini qiymətləndirə biləcəkləri idarəçilik hesabatları hazırlaya bilərlər.

Birgə nəzarət edilən aktivlər

22. Bəzi birgə fəaliyyətlər birgə müəssisəyə ianə edilmiş və ya birgə müəssisənin məqsədləri üçün alınmış və ya bu məqsədlərə həsr edilmiş bir və ya daha çox aktiv üzərində sahibkarların birgə nəzarətini və çox vaxt birgə mülkiyyətini özündə əks etdirir. Bu aktivlər sahibkarlara fayda gətirmək məqsədi ilə istifadə edilir. Hər bir sahibkar bu aktivlərdən alınan məhsuldan öz payını götürmək imkanına malikdir və onlardan hər biri yaranmış xərclərin razılaşdırılmış hissəsini öz öhdəsinə götürür.

23. Həmin birgə fəaliyyətlərə sahibkarların özlərindən ayrı olan korporasiya, partnyorluq və ya hər hansı digər müəssisə, yaxud maliyyə strukturunun yaradılması daxil deyil. Hər bir sahibkar birgə nəzarət edilən aktivlərdəki payı vasitəsilə gələcək iqtisadi səmərələrdəki payı üzərində nəzarətə malikdir.

24. İctimai sektorda bəzi fəaliyyət sahələri birgə nəzarət edilən aktivləri əhatə edir. Məsələn, yerli hökumət ödənişli avtomobil yolunun tikintisi üçün özəl sektoru təmsil edən korporasiya ilə razılışma imzalaya bilər. Sözügedən yol vətəndaşlar üçün yerli hökumətin sənaye zonası ilə liman arasında təkmilləşdirilmiş çıxış imkanı təmin edir. Bu yol, eyni zamanda, özəl sektora məxsus korporasiyanın istehsal müəssisəsi ilə liman arasında birbaşa çıxış imkanı təmin edir. Yerli hakimiyyət orqanı ilə özəl

korporasiya arasında əldə edilən razılaşma hər bir tərəfin ödənişli avtomobil yolunun tikintisi ilə bağlı olan gəlir və xərc payını müəyyən edir. Uyğun olaraq, hər bir sahibkar birgə nəzarət edilən aktivdən iqtisadi fayda və ya xidmət potensialı əldə edir və avtomobil yolunun istismarı ilə bağlı xərclərin razılaşdırılmış hissəsini ödəyir. Eynilə, neft, qaz və mineral xammalın hasilatı sahəsində əksər fəaliyyət istiqamətləri birgə nəzarət edilən aktivləri əhatə edir. Məsələn, bir neçə neft şirkəti neft kəməri üzrə birgə nəzarəti və istismarı təşkil edə bilər. Hər bir sahibkar neft kəmərinin istismarı ilə bağlı öz payına düşən xərclərin razılaşdırılmış nisbətində uyğun olaraq öz məhsulunu kəmər vasitəsilə nəql edir. Birgə nəzarət edilən aktivlərə digər nümunə kimi iki təsərrüfat subyektinin mülkiyyət üzərində birgə nəzarəti həyata keçirməsini göstərmək olar. Bu zaman, hər bir tərəf əldə edilən icarə haqqından öz payını götürür və öz payına düşən xərcləri ödəyir.

25. Sahibkar birgə nəzarət edilən aktivlərdə olan öz iştirak payı ilə əlaqədar maliyyə hesabatlarında aşağıdakıları tanımalıdır:

- (a) xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq təsnifatlandırılan birgə nəzarət edilən aktivlərdəki payı;
- (b) daşdığı hər hansı öhdəlikləri;
- (c) birgə fəaliyyətlə bağlı digər sahibkarlarla birgə götürülmüş öhdəliklərdəki payı;
- (d) birgə müəssisənin çəkdiyi hər hansı xərclərdəki olan payı ilə birlikdə birgə müəssisənin məhsulundakı payının satışından və ya istifadəsindən əldə olunan hər hansı gəlir; və
- (e) birgə müəssisədəki iştirak payı ilə bağlı çəkilən hər hansı xərcləri.

26. Hər bir sahibkar birgə nəzarət edilən aktivlərdəki iştirak payı baxımından aşağıdakıları öz mühasibat uçotuna daxil edir və maliyyə hesabatlarında tanıyır:

- (a) sərmayə kimi deyil, onun aktivlərin təbiətinə uyğun olaraq təsnifatlandırılan birgə nəzarət edilən aktivlərdəki payı. Misal üçün, birgə nəzarət edilən neft kəmərinəki pay əsas vəsait kimi təsnif edilir;
- (b) üzərinə götürdüyü hər hansı öhdəliklər, misal üçün, aktivlərdəki payının maliyyələşdirilməsi üçün götürdüyü öhdəliklər;
- (c) birgə müəssisə ilə əlaqədar olaraq digər sahibkarlarla birgə götürülmüş öhdəliklərdəki payı;
- (d) birgə müəssisənin üzərinə götürdüyü xərclərdəki payı ilə birlikdə, birgə müəssisənin məhsulundakı payının satışından və ya istifadəsindən gələn hər hansı gəlir;
- (e) birgə müəssisədəki iştirak payı ilə əlaqədar üzərinə götürdüyü xərcləri, misal üçün, sahibkarın aktivlərdəki iştirak payını maliyyələşdirmək və onun məhsulundakı payını satmaq ilə əlaqədar xərclər.

27. Aktiv, öhdəlik, gəlir və xərclər sahibkarın maliyyə hesabatlarında tanındığına görə, sahibkar konsolidə edilmiş maliyyə hesabatlarını təqdim etdiyi təqdirdə bu maddələrlə bağlı heç bir düzəlişlər və ya digər konsolidasiya prosedurları tələb olunmur.

28. Birgə nəzarət edilən aktivlərin uçotu adətən birgə fəaliyyətin hüquqi formasından başqa, mahiyyətini və iqtisadi reallığını əks etdirir. Birgə müəssisənin özü üçün ayrıca apardığı mühasibat uçotu sahibkarların birgə öhdəliyə gətirdüyü və onların razılaşdırılmış paylarına uyğun olaraq nəticə etibarını ilə özlərinin çəkdiyi xərclərlə məhdudlaşdırıla bilər. Birgə müəssisələr üçün maliyyə hesabatları hazırlanmaya da bilər. Hərçənd ki, sahibkarlar birgə müəssisənin fəaliyyətinin yekununu qiymətləndirə bilmək üçün idarəetmə hesabatları hazırlaya bilər.

Birgə nəzarət edilən müəssisələr

29. Birgə nəzarət edilən müəssisə hər bir sahibkarın iştirak payı olan korporasiya, tərəfdaşlıq və ya hər hansı digər formada yaranan birgə müəssisədir. Bu təsərrüfat subyekti digər təsərrüfat subyektləri kimi fəaliyyət göstərir, lakin sahibkarlar arasındakı mövcud olan icrası məcburi olan razılaşma təsərrüfat subyektinin fəaliyyəti üzərində birgə nəzarəti təmin edir.

30. Birgə nəzarət edilən müəssisə birgə müəssisənin aktivlərinə nəzarət edir, öhdəlik və xərclərini üzərinə götürür və mənfəət əldə edir. O, öz adından müqavilələr bağlaya və birgə müəssisənin fəaliyyəti məqsədi üçün maliyyə resursları cəlb edə bilər. Hər bir sahibkarın birgə nəzarət edilən təsərrüfat subyektinin izafi vəsaitindən pay almaq hüququ var. Eyni zamanda, bəzi birgə nəzarət edilən müəssisələrdə birgə müəssisənin məhsullarının bölüşdürülməsi həyata keçirilir.

31. Birgə nəzarət edilən müəssisəyə ümumi bir misal olaraq, iki təsərrüfat subyektinin müvafiq aktivlərini və öhdəliklərini birgə nəzarət edilən müəssisəyə köçürərək öz fəaliyyətlərini müəyyən xidmət təminatı sahəsində birləşdirməsini göstərmək olar. Başqa bir misal kimi bir təsərrüfat subyektinin xarici ölkədə hökumətlə və ya həmin ölkədə hər hansı digər agentliklə birlikdə, özünün və həmin hökumət yaxud agentliyin birgə nəzarət etdikləri müstəqil təsərrüfat subyekti təsis edərək biznes fəaliyyətinə başlaması göstərilə bilər.

32. Əksər birgə nəzarət edilən müəssisələr, birgə nəzarət edilən əməliyyatlar və birgə nəzarət edilən aktivlər kimi tanınan birgə müəssisələrlə mahiyyətcə oxşardırlar. Misal üçün, sahibkarlar vergi və ya digər səbəblərə görə hər hansı birgə nəzarət edilən aktivini (məs., avtomobil yolu) birgə nəzarət edilən müəssisəyə köçürə bilərlər. Eyni ilə, sahibkarlar birgə nəzarət edilən müəssisəyə birgə istifadə olunacaq aktivləri cəlb edə bilərlər. Bəzi birgə nəzarət edilən əməliyyatlar həmçinin, fəaliyyətin konkret aspektləri, məsələn məhsulun dizaynı, marketinqi, paylanması və ya satış sonrası xidmətləri ilə məşğul olmaq üçün birgə nəzarət edilən müəssisənin yaradılmasını nəzərdə tutur.

33. Birgə nəzarət edilən müəssisələr digər müəssisələr kimi mühasibat uçotunun aparılmasını və maliyyə hesabatlarının hazırlanmasını və təqdim edilməsini təşkilat olduğu təqdirdə İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına və ya müvafiq digər milli və ya beynəlxalq mühasibat uçotu standartlarına uyğun olaraq həyata keçirir.

34. Hər bir sahibkar adətən birgə nəzarət edilən müəssisələrə nağd pul və ya digər resurslar qoyur. Bu qoyuluşlar sahibkarın mühasibat uçotu hesabatına daxildir və onun maliyyə hesabatlarında birgə nəzarət edilən müəssisənin investisiyaları kimi tanınır.

Sahibkarın maliyyə hesabatları Mütənasib konsolidasiya

35. Sahibkar birgə nəzarət edilən müəssisədəki iştirak payını mütənasib konsolidasiya metodundan istifadə edərək 43-cü maddədə tanınmalıdır. Mütənasib konsolidasiya tətbiq edildiyi zaman aşağıdakı iki hesabat formalarından biri istifadə edilməlidir.

36. (a) Törəmə şirkətlərində investisiyalarının olub-olmamasından və ya (b) öz maliyyə hesabatlarını birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatları kimi təsvir edib-etməməsindən asılı olmayaraq, sahibkar birgə nəzarət edilən müəssisədəki iştirak payını mütənasib konsolidasiyanın iki hesabat formalarından biri vasitəsi ilə tanıyır.

37. Birgə nəzarət edilən müəssisədəki iştirak payını tanıyarkən sahibkar birgə müəssisənin konkret struktur və ya formasını deyil, razılaşmanın mahiyyətini və iqtisadi reallığını əks etdirməyə əhəmiyyət verməlidir. Bu mahiyyət və iqtisadi reallıq sahibkarın birləşdirilmiş (konsolidə edilmiş) maliyyə hesabatlarında, sahibkarın mütənasib konsolidasiya üzrə hazırkı Standartın 39-cu maddəsində təsvir olunmuş iki hesabat formalarından birini istifadə edərək birgə nəzarət edilən müəssisənin aktiv, öhdəlik, gəlir və xərclərindəki iştirak paylarını tanıdığı zaman öz əksini tapır.

38. Mütənasib konsolidasiyanın tətbiqi, sahibkarın birgə nəzarət etdiyi aktivlərdəki payının və birgə cavabdeh olduğu öhdəliklərdəki payının sahibkarın maliyyə durumuna dair hesabatına daxil olduğu mənasına gəlir. Sahibkarın birgə nəzarət edilən müəssisənin gəlir və xərclərindəki payı onun maliyyə faliyyəti haqqında hesabatına daxildir. Mütənasib konsolidasiyanın tətbiqi prosedurlarının çoxu İctimai Sektor üçün 6 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında göstərilən törəmə müəssisələrə investisiyaların konsolidasiyası prosedurları ilə eynidir.

39. Mütənasib konsolidasiyanı həyata keçirmək üçün müxtəlif hesabat formalarından istifadə edilə bilər. Sahibkar birgə nəzarət edilən müəssisənin aktivlərinin, öhdəliklərinin, gəlir və xərclərinin hər birindəki payını öz maliyyə hesabatlarında göstərə bilər. Məsələn, o birgə nəzarət edilən müəssisənin inventar payı ilə öz inventar payını və öz torpaq, tikili və avadanlıq payı ilə birgə nəzarət edilən müəssisənin torpaq, tikili və avadanlıq payı ilə birgə nəzarət edilən müəssisənin torpaq, tikili və avadanlıq payı ilə birləşdirə bilər. Alternativ olaraq, sahibkar birgə nəzarət edilən müəssisənin aktivlərinin, öhdəliklərinin, gəlir və xərclərinin hər birindəki payını öz maliyyə hesabatlarında ayrı sətir maddələri ilə göstərə bilər. Məsələn, birgə nəzarət edilən müəssisənin cari aktivlərinin payını öz cari aktivlərinin payı kimi göstərə bilər; ayrıca birgə nəzarət edilən müəssisənin torpaq, tikili və avadanlıq payını öz torpaq, tikili və avadanlıq payı kimi göstərə bilər. Bu hesabat formalarının hər ikisi mənfəət və ya zərərin eyni məbləğinin göstərilməsi ilə və

aktivlərin, öhdəliklərin, gəlir və xərclərin əsas təsnifatı ilə nəticələnir. Hər iki forma hazırkı Standartın məqsədləri üçün münasibdir.

40. Əgər sahibkar qarşılıqlı əvəzləşmənin aparılması üçün qanuni hüquqa malik deyilsə və qarşılıqlı əvəzləşdirmə aktivin realizasiyası və ya öhdəliklərin ödənilməsi kimi gözləntiləri əks etdirmirsə, (a) hər hansı aktiv və ya öhdəliklərin, digər aktiv və ya öhdəliklərin çıxılması vasitəsilə və ya (b) hər hansı gəlir və ya xərclərin, digər gəlir və ya xərclərin çıxılması vasitəsilə qarşılıqlı əvəzləşdirilməsinə yol verilmir.

41. Sahibkarın birgə nəzarət edilən müəssisə üzərində birgə nəzarəti bitdiyi tarixdən etibarən o, mütənasib konsolidasiyanın tətbiqini dayandırmalıdır.

42. Sahibkar birgə nəzarət edilən müəssisə üzərindəki nəzarətdə iştirakını dayandırdığı tarixdən etibarən mütənasib konsolidasiyanın tətbiqini dayandırır. Bu, sahibkarın birgə nəzarət edilən müəssisədəki iştirak payını satması və ya birgə nəzarət edilən müəssisə üzərində sahibkarın birgə nəzarəti itirməsinə yol açacaq bu cür kənar məhdudiyyətlərin qoyulması hallarında baş verir.

İştirak payı metodu

43. 28-ci maddədə təsvir edildiyi kimi mütənasib konsolidasiyaya alternativ olaraq sahibkar birgə nəzarət edilən müəssisədəki iştirak payını iştirak payı metodundan istifadə edərək tanımalıdır.

44. Törəmə müəssisəyə qoyulmuş sərmayəsi olub-olmamasından və ya maliyyə hesabatlarını konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları kimi təsvir edib-etməməsindən asılı olmayaraq sahibkar birgə nəzarət edilən müəssisədəki iştirak payını iştirak payı metodundan istifadə edərək tanıyır.

45. Bəzi sahibkarlar birgə nəzarət edilən müəssisələrdə mənfəətlərini, İctimai Sektor üçün 7 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında təsvir edildiyi kimi, iştirak payı metodunun vasitəsilə tanıyırlar. İştirak payı metodunun istifadəsi (a) birgə nəzarət maddələri ilə nəzarət maddələrinin birləşdirilməsinin yersiz olduğunu iddia edənlər və (b) sahibkarın birgə nəzarət edilən müəssisəyə birgə nəzarətdən daha çox təsir göstərdiyinə inanənlər tərəfindən dəstəklənir. Bu standart iştirak payı metodunun istifadəsini tövsiyə etmir, çünki mütənasib konsolidasiya birgə nəzarət edilən müəssisədə sahibkarın payınının mahiyyətini və iqtisadi reallığını daha yaxşı əks etdirir, yəni gələcək iqtisadi səmərə və ya xidmət potensialına sahibkarın nəzarətini təmin edir. Buna baxmayaraq, bu standart birgə nəzarət edilən müəssisələrdə maraqların tanınması zamanı, alternativ seçim kimi, iştirak payı metodunun istifadəsinə icazə verir.

46. Sahibkarın birgə nəzarət edilən müəssisə üzərindəki nəzarəti və ya əhəmiyyətli təsiri bitdiyi tarixdən etibarən, o, iştirak payı metodunun istifadəsini dayandırmalıdır.

Mütənasib konsolidasiya və iştirak payı metoduna dair istisnalar

47. Standartın 3-cü maddəsinin a bəndində qeyd edildiyi kimi birgə nəzarət edilən müəssisə üzrə iştirak payının yalnız əldə edilən müddətdən sonrakı 12 ay ərzində satılması məqsədilə alındığına və ya saxlanıldığına, eləcə də, rəhbərliyin fəal surətdə alıcı axtardığına dair sübut olduqda bu Standart maliyyə alətləri ilə bağlı olan İctimai Sektor üçün 29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq satış üçün saxlanılan maliyyə alətləri kimi təsnifləndirilməli və uçota alınmalıdır.

48. Standartın 47-ci maddəsində göstərilən maliyyə alətlərinin tanınması və ölçülməsi üzrə təlimatlara "Maliyyə alətləri: Tanınma və ölçülmə" adlı 29 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında rast gəlinə bilər.

49. Standartın 3-cü maddəsinin (a) bəndinə və 47-ci maddəsinə uyğun olaraq ilkin olaraq satış üçün saxlanılmış kimi uçota alınan birgə nəzarət edilən təsərrüfat subyekti üzrə iştirak payı 12 ay müddətində satılmadığı təqdirdə onun uçotu satış üçün saxlanılmış kimi əldə edilmə tarixindən etibarən mütənasib konsolidasiya və ya iştirak payı metodundan istifadə edilərək aparılmalıdır. (Alış tarixinin mənası üzrə təlimata müəssislərin birləşdirilməsi ilə məşğul olan müvafiq Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarında rast gəlinə bilər. Alışdan sonrakı dövrlər üzrə maliyyə hesabatları yenidən təqdim edilməlidir.

50. İstisna hal olaraq, standartın 3-cü maddəsinin (a) bəndində və 39-cu maddəsində göstərildiyi kimi sahibkar alıcı tapa bilsə də tənizmləyici və ya digər qurumlar tərəfindən təsdiq tələb olunması səbəbindən satış alış tarixindən sonrakı 12 ay müddətində tamamlanmaya bilər. Sahibkar (a) hesabat tarixində satış hələ də davam edirsə (b) əgər hesabat dövründən sonra qısa müddət ərzində satışın başa çatmayacağına dair faktlar mövcud olmadığı təqdirdə hesabat dövründə satış prosesində olan birgə müəssəsədəki iştirak payı üzrə mütənasib konsolidə və ya iştirak payı metodu tətbiq etməməlidir.

51. Birgə nəzarət edilən müəssisənin sahibkarın törəmə müəssisəsinə çevrildiyi tarixdən etibarən sahibkar öz iştirak payının uçotunu İctimai Sektor üçün 6 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq aparmalıdır. Birgə nəzarət edilən müəssisənin sahibkarın asılı müəssisəsinə çevrildiyi tarixdən etibarən isə sahibkar öz iştirak payının uçotunu İctimai Sektor üçün 7 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq aparmalıdır.

Sahibkarın fərdi maliyyə hesabatları

52. Birgə nəzarət edilən müəssisədəki iştirak payının uçotu sahibkarın fərdi maliyyə hesabatında İctimai Sektor üçün 6 №-li Mühasibat Uçotunun Beynəlxalqınun Standartının 58-64-cü maddələrinə uyğun olaraq aparılmalıdır.

53. Hazırkı Standart ictimaiyyətə açıq fərdi maliyyə hesabatlarını hazırlayan müəssisələri müəyyən etmir.

Sahibkarla birgə müəssisə arasındakı əməliyyatlar

54. Sahibkar birgə müəssisəyə aktiv ianə edərkən və ya satarkən, əməliyyatdan yaranan mənfəət və ya zərər payının tanınması əməliyyatın mahiyyətini əks etdirməlidir. Aktivlər birgə müəssisə tərəfindən saxlanılırsa və əgər sahibkar əhəmiyyətli risklər və mülkiyyət hüququ ilə bağlı mükafatlarını ötürürsə, sahibkar mənfəət və ya zərərin yalnız digər sahibkarların iştirak paylarına aid edilən hissəsini tanımalıdır. Sahibkar hər hansı zərər məbləğinin tam dəyərini, ianə və ya satışın, cari aktivin xalis mümkün satış dəyərinin azalmasını və ya dəyərdən düşmə zərərini sübut etdiyi zaman tanımalıdır.

55. Sahibkar birgə müəssisədən aktiv satın alarkən, həmin aktiv müstəqil bir tərəfə satana qədər birgə müəssisənin əməliyyatından irəli gələn mənfəətdəki payını tanımalı deyil. Sahibkar həmin əməliyyatlar nəticəsində çəkilən zərərdəki payını mənfəət payını tanıdığı kimi tanımalıdır, lakin bu zərərin cari aktivlərin xalis mümkün satış dəyərinin azalmasına və ya dəyərdən düşmə zərərinə gətirib çıxardığı təqdirdə, zərər dərhal tanınmalıdır.

56. Sahibkarla birgə müəssisə arasındakı əməliyyatların aktivin qiymətdən düşməsini sübut etdiyini yoxlamaq üçün sahibkar "Pul vəsaiti yaratmayan aktivlərin qiymətdən düşməsi" adlı İctimai Sektor üçün 21 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq aktivin bərpa edilə bilən məbləğini müəyyənləşdirir. Pul vəsaiti yaradan aktivlərin istifadə dəyərini müəyyənləşdirərkən sahibkar aktivin davamlı istifadəsi və onun birgə müəssisə tərəfindən axırda satılması şərtinə əsaslanaraq aktivdən irəli gələn gələcək pul vəsaitinin hərəkətini qiymətləndirir. Pul vəsaiti yaratmayan aktivlərin istifadə dəyərini müəyyənləşdirərkən sahibkar İctimai Sektor üçün 21 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında əks olunan yanaşmaya uyğun olaraq aktivin qalan xidmət potensialının cari dəyərini qiymətləndirir.

Birgə müəssisədə iştirak payının investorun maliyyə hesabatlarında əks etdirilməsi

57. Birgə müəssisə üzərində birgə nəzarəti olmayan, lakin, kifayət qədər böyük təsir gücünə malik investor birgə müəssisədəki iştirak payınının uçotunu İctimai Sektor üçün 7 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq aparmalıdır.

58. Birgə müəssisə üzərində birgə nəzarəti olmayan, lakin, kifayət qədər böyük təsir gücünə malik investor üçün birgə müəssisədəki iştirak payınının uçotu üzrə təlimatlara "Maliyyə alətləri: Tanınma və ölçülmə" adlı 39 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartında rast gəlinə bilər.

Birgə müəssisələrin rəhbərləri

59. Birgə müəssisə rəhbərlərinin və ya menecerlərinin hər hansı qonorarları "Birja əməliyyatlarından gəlirlər" adlı İctimai Sektor üçün 9 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartına uyğun olaraq uçota alınmalıdırlar.

60. Bir və ya bir neçə sahibkar birgə müəssisənin rəhbəri və ya meneceri qismində çıxış edə bilər. Rəhbərlərə adətən belə vəzifələrə görə idarəetmə qonorarı ödənilir. Bu qonorarlar birgə müəssisə tərəfindən xərc kimi hesaba alınır.

Məlumatın açıqlanması

61. Sahibkar aşağıdakıları açıqlamalıdır:

(a) Əgər xaricolmanın yaranma ehtimalı zəif deyilsə, aşağıdakı şərti öhdəliklərin məcmu məbləğlərini digər şərti öhdəliklərin həcmindən ayırı olaraq:

(i) sahibkarın birgə müəssisədəki payı ilə bağlı yaranan hər hansı şərti öhdəlikləri və onun digər sahibkarla birgə götürülmüş şərti öhdəliklərin hər birində olan payını;

(ii) özünün şərti olaraq cavabdehlik daşdığı birgə müəssisələrin özlərinin şərti öhdəliklərindəki payı; və

(iii) birgə müəssisədə bir sahibkarın digər sahibkarlara məxsus öhdəliklərə qarşı şərti öhdəlik daşdığı səbəbindən ortaya çıxan şərti öhdəliklər; və

(b) Aşağıdakı şərti aktivlərin qısa təsviri və mümkün olan təqdirdə iqtisadi faydanın və ya xidmət potensialının daxil olması mümkünlüyü mövcud olduğu zaman, onların maliyyə təsirinin təsviri:

(i) Sahibkarın birgə müəssisələrdə olan iştirak payı əsasında yaranan istənilən şərti aktivlər və digər müəssisələr ilə birgə yaranan hər bir şərti aktiv üzrə payı; və

(ii) Onun birgə müəssisələrin özündə olan **şərti** aktivlər üzrə payı.

62. Sahibkar birgə müəssisələrdəki **iştirak** payları ilə əlaqədar **aşağıdakı** öhdəliklərin məcmu məbləğlərini digər öhdəliklərdən ayrı olaraq **açıqlamaladır**:

(a) sahibkarın birgə müəssisələrdəki **iştirak** payları ilə əlaqədar hər hansı investisiya öhdəlikləri və onun digər sahibkarlarla birgə götürülmüş investisiya öhdəliklərindəki payı; və

(b) onun birgə müəssisələrin özlərinin investisiya öhdəliklərindəki payı.

63. Sahibkar **əsas** birgə müəssisələrdəki **iştirak** paylarının siyahısını və növlərini və həmçinin birgə nəzarət edilən müəssisələrdəki mülkiyyət paylarına dair informasiyanı **açıqlamaladır**. Mütənasib konsolidasiya və ya **iştirak** payı üsulu üçün **sətirbəsətir** hesabat formasından istifadə **edərək** birgə nəzarət edilən müəssisələrdə öz **iştirak** paylarını tanıyan sahibkar birgə müəssisədəki **iştirak** payları ilə əlaqədar cari aktivlərin, dövriyyədənəkar aktivlərin, cari öhdəliklərin, dövriyyədənəkar öhdəliklərin, mənfəət və xərclərin hər birisinin məcmu dəyərinə dair informasiyanı **açıqlamaladır**.

64. Sahibkar birgə nəzarət edilən müəssisələrdəki öz **iştirak** payını tanımaq üçün **tətbiq** etdiyi üsulu **açıqlamaladır**.

Keçid müddəalar

65. Bu standartda qeyd edilən mütənasib birləşdirilmiş (konsolid edilmiş) uçot prinsipi qəbul edilən zaman, müəssisələrdən **İctimai Sektor** üçün **Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına** uyğun olaraq mühasibat uçotunun hesablama prinsipinin ilk dəfə qəbul edildiyi tarixdən etibarən 3 il müddəti əhatə edən hesabat dövrü üçün özləri, **tərəmə** müəssisələri və birgə nəzarət edilən **təsərrüfat** subyektləri arasında olan qalıqları və **əməliyyatları** istifadədən çıxartmaq **tələb** edilmir.

66. **İctimai Sektor** üçün **Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartlarına** müvafiq olaraq, ilk dəfə olaraq hesablama metodu ilə uçotu qəbul edən təşkilatlar, bu təşkilatlar arasında **əhəmiyyətli** sayda **əməliyyatları** olan çoxsaylı nəzarət edilən və birgə nəzarət edilən təşkilatlara malik ola bilər. Müvafiq olaraq, maliyyə hesabatlarının hazırlanması məqsədilə ləğv olunması vacib olan bütün **əməliyyatları** və qalıqları müəyyənləşdirmək ilkin olaraq çətin ola bilər. Bu səbəbdən 65-ci maddə təşkilatlar və onların birgə nəzarət edilən müəssisələri arasında qalıqların və **əməliyyatların**, tam olaraq, aradan qaldırılması məqsədilə müvəqqəti güzəştlər verir.

67. **İctimai Sektor təşkilatları** 65-ci maddədə əks olunan keçid müddəalarını tətbiq edən zaman müəssisələrarası qalıqların və əməliyyatların heç də hamısının çıxarılmadığı barədə məlumat açıqlamalıdır.

68. İctimai Sektor üçün 8 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartındakı (2000) keçid müddəaları təşkilatları ilk dəfə tətbiq edildiyi gündən iqtisadi müəssisə çərçivəsində müəssisələr arasındakı qalıqlar və əməliyyatların aradan qaldırılması məqsədilə 3 il müddətli zamanla təmin edir. Qabaqcadan İctimai Sektor üçün 8 №-li Milli Mühasibat Uçotu Standartını (2000) tətbiq edən təşkilatlar İctimai Sektor üçün 8 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının (2000) ilk dəfə tətbiq edildiyi andan etibarən bu üç illik keçid müddəaları müddətindən yararlanmaqda davam edə bilər.

Qüvvəyə minmə tarixi

69. Təşkilat bu Standartı 1 Yanvar 2008-ci il tarixdən başlayan və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatları üçün tətbiq etməlidir. Daha erkən tətbiq etmə təşviq edilir. Əgər təşkilat bu Standartı 1 Yanvar 2008-ci il tarixdən əvvəl başlayan dövr üzrə tətbiq edirsə, bu faktı açıqlamalıdır.

69 A. Standartın 1-ci maddəsinə 2010-cu ilin yanvar buraxılışı olan "İPSAS-ların təkmilləşdirilməsi" nə dair sənədə əsasən dəyişikliklər edilmişdir. Təşkilat bu dəyişiklikləri 1 yanvar 2011-ci il tarixi və ya bu tarixdən sonrakı dövrləri əhatə edən illik maliyyə hesabatlarına tətbiq etməlidir. Daha erkən tətbiq olunma təşviq olunur. Təşkilat dəyişiklikləri 1 yanvar 2011-ci il tarixindən əvvəlki dövrlərə tətbiq edərsə, bu faktı açıqlamalıdır və həmin dövrlər üçün , "Maliyyə alətləri: Təqdimat" adlı 28 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının 3-cü maddəsinə. İctimai Sektor üçün 7 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının 1-ci maddəsinə və "Maliyyə alətləri: Məlumatın Açıqlanması" adlı İctimai Sektor üçün 30 №-li Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartının 3-cü maddəsinə tətbiq etməlidir. Təşkilat nəzərdə tutulan dəyişikliklərin prospektiv tətbiqinə təşviq olunur.

70. Təşkilat bu qüvvəyə minmə tarixindən sonrakı maliyyə hesabatı məqsədləri üçün İctimai Sektor üçün Beynəlxalq Mühasibat Uçotu Standartları tərəfindən müəyyən edilən mühasibatın hesablama metodunu qəbul etdikdə, bu Standart hesablama metodunun qəbul edilmə tarixini və ya bu tarixdən sonrakı dövrlərini əhatə edən təşkilatın illik maliyyə hesabatlarına tətbiq olunur.

İPSAS 8 (2000) qüvvədən düşməsi

71. Bu Standart 2000-ci il buraxılış "Birgə müəssisələrdə iştirak payları üzrə maliyyə hesabatları" adlı 8№-li IPSAS-ı əvəz edir.